De ſtatu perſonarum.

De impuberibus, & ut jus deliberandi tranſmittant ad heredes 158. De teſtibus 9. Tutoribus 72. 94. 118. c. 5. 123. c. 5. & 155. Undecimo menſe natus poſt mortem patris num legitimus 39. c. 2. De infantibus expoſitis 153. Ex adſcriptitio & libera natus liber eſt 54. c. 1. De argentariorum contractibus. Edict. 7. 9. Monetariis & ponderatoribus apud Ægyptios, Edict. 11. Agricolis & mutuo eis præſtando 32. 33. 34. Ruſticis qui in alienis prædiis nuptias contrahunt 157. & prole inter eos partienda 156. Colonis & capite cenſitis alienis a nullo recipiendis 18. c. 14. Hortulanis Conſtantinopoleos 64. Lenonibus 14. Scenicis, & ne teneantur ex ſuo juramento in eadem ſemper turpitudine vivere 51. Afris 36. Oſdroënis contrahentibus illicitas nuptias 154. Armeniorum ſucceſſione, Edicto 3. Alexandrinis & Ægyptiacis, Edict. 13.

De officio diverſorum judicum eorumque judicialibus.

Adjutore quæſtoris 35. primicerii Tribunorum notariorum 8. c. 15. §. 1. paſſim. Adminiſtratoribus 95. Adſeſſoribus 62. c. 2. Aphopliſtis 8. c. 13. Arbitris & ne per jusjurandum aſſumantur, ſed ſolo compromiſſo 82. c. 11. viocolytis 8. c. 13. Lydiæ & Lycaoniæ 145. Chartulariis ſacri cubiculi 8. c. 15. §. 1. & paſſim. Cohorte præfectorum 8. c. 15. §. 1. cum ſeq. Comite Galatiæ primæ 8. c. 3. & c. 15. §. 4. Iſauriæ 27. & 31. c. 3. adde 20. c. 4. Orientis 8. c. 4. & c. 15. §. 1. & Nov. 20. c. 5. Phrygiæ Pacatianæ 8. c. 2. & 15. §. 3. Nov. 31. c. 3. Decurionibus & filiis eorum 38. ac donationibus mortis cauſa 87. in jus vocatione 151. quinam liberentur curia 70. Defenſoribus civitatum 2. c. 15. in pr. & §. 49. & Nov. 15. Duce Lydiæ & Lycaoniæ 145. Executoribus 96. Judice Palæſtinæ primæ 8. c. 15. §. 6. primæ Syriæ 20. c. 5. Communia de judicibus, ut qui ſine ſuffragio aut ſuffragii datione creentur. Nov. 8. ut in locum remoti alius ſubrogetur 8. c. 2. Apud quem & quomodo jusjurandum præſtent 8. c. 7. & c. 14. & c. 15. ut ſucceſſor deceſſoris mandata exequatur 134. c. 6. ut appellationi deferant 82. c. 12. expenſarum rationem habeant c. 10. ad principem de re dubia referre poſſint c. ult. De diverſis principum ad judices reſcriptis 82. c. 13. ne mittant vicarios 8. c. 4. latrunculatores, viocolytas & aphopliſtas 8. c. 13. Nov. 134. c. 1. Ut duos in exordio & fine litis aureos accipiant pedanei judices 82. c. 9. Officio præfectorum prætorio 8. c. 15. §. 1. & paſſim. Præfecti urbi & provinciarum 70. prætorio Illyrici 11. Præſide Ægypti primæ 8. c. 15. §. 35. ſecundæ 8. c. 15. §. 36. Æmi montis 8. c. 15. §. 30. Antiochiæ 8. c. 15. Arabiæ 8. c. 15. §. 39. Armeniæ primæ 8. c. 15. §. 43. ſecundæ 8. c. 15. §. 22. magnæ 8. c. 15. §. 23. quatuor Armeniarum 31. Auguſtanicæ primæ 8. c. 15. §. 33. ſecundæ 8. c. 15. §. 37. Bithyniæ 8. c. 15. Cappadociæ primæ 8. c. 15. §. 24. & Nov. 20. c. 2. ſecundæ 8. c. 15. §. 37. Cariæ 8. c. 15. §. 31. Ciliciæ primæ 8. c. 15. §. 12. ſecundæ 8. c. 15. §. 42. Cypri 8. c. 15. §. 23. Euphratenſis 8. c. 15. §. 40. Europæ 8. c. 15. §. 27. Galatiæ primæ 8. c. 3. & 15. §. 4. ſecundæ 8. c. 15. §. 44. Hellenoponti 8. c. 15. §. 26. Helleſponti 8. c. 15. §. 6. Edict. 12. Honoriadis 8. c. 15. §. 45. Inſularum 8. c. 15. §. 46. & Nov. 41. Lybiæ ſuperioris 8. c. 15. §. 34. Lycaoniæ 8. c. 15. §. 20. Lyciæ 8. c. 15. §. 32. Lydiæ 8. c. 15. §. 17. Meſopotamiæ 8. c. 15. §. 41. Myſiæ ſecundæ 8. c. 15. §. 47. Novæ Juſtinianæ 8. c. 15. §. 21. Oſdroënæ 8. c. 15. §. 11. Palæſtinæ primæ 8. c. 15. §. 6. ſecundæ 8. c. 15. §. 7. & Nov. 103. c. 21. tertiæ 8. c. 15. §. 38. Phœniciæ maritimæ 8. c. 15. §. 8. Phryg. 8. c. 15. §. 18. Rhodopeæ 8. c. 15. §. 29. Scythiæ 8. c. 15. §. 48. Syriæ ſecundæ 8. c. 15. §. 19. Theodoriadis 8. c. 15. §. 10. Thraciæ 8. c. 15. §. 28. Communia de præſidibus provinciarum 8. 17. 95. 128. 149. 161. de honore, de acclamationibus illis præſtandis 8. c. 6. & ut ſoli indigenæ præſides creentur 149. Ingreſſis provinciam quid potiſſimum ſpectandum 17. c. 16. Iidem jurent initio adeptæ dignitatis, & quomodo 8. c. 7. gratis creati gratuitas præſtent manus 17. c. 1. officiales cohibeant 17. c. 5. §. 1. & c. 10. & ſeditiones 17. c. 2. oblatas ſibi de religione quæſtiones contemnant 17. c. 11. & 103. c. 2. Edict. 2. Juſtin. viliores cauſas ſine ſcripto decidant & de modo ſportulis adhibendo 17. c. 3. Tributorum exactioni diligenter incumbant 8. c. 8. & 17. c. 5. §. 3. ut cogant exactores tributorum exprimere quantitatem rerum perceptarum c. 8. ne permittant quemquam etiam extraneum 8. c. 12. uti privilegio fori in criminibus Nov. 17. c. 5. aut quid exigi formarum ut portuum cauſa c. 4. Profectionibus & angariis ſubditos ne vexent c. 9. Terminosve ſanctorum prodeſſe homicidis patiantur c. 7. Ne criminoſis dent λόγον ἀσυλίας c. 6. Edict. 2. Terribiles ſint erga delinquentes, Nov. 17. c. 5. §. 3. Injuſta patrocinia prohibeant c. 13. & colonos & capite cenſitos a quoquam recipi c. 14. Titulos alienis prædiis affigi c. 15. Paganos armis uti c. 27. Judices dari a loci ſervatoribus. c. 10. Conſiliarios adſumant optimos c. 5. §. 2. Ut ſi ſuſpecti ſint in aliqua lite, epiſcopus eis adjungatur 86. Quinquaginta dies agant in provincia poſtquam illis ſucceſſum eſt 8. c. 9. Nov. 95. Prætore Iſauriæ 20. c. 4. Nov. 28. Lycaoniæ Juſtiniani 25. 31. c. 3. Paphlagoniæ 29. Piſidiæ 24. c. 1. Nov. 31. c. 3. Nov. 24. Siciliæ 104. Thraciæ 26. Primiceriis clariſſimorum Tribunorum notariorum 8. c. 15. §. 1. & paſſim. Proconſule Aſiæ 8. c. 15. §. 2. Cappadociæ 30. Nov. 8. c. 15. §. 24. & Nov. 20. c. 2. Palæſtinæ 103. Quæſtore deſtinato ad compeſcendos vagabundos 80. Inſularum & exercitus 41. 50. Palatii, hodie Cancellarius, & ejus adjutoribus 35. Referendariorum palatii 10. 113. 124. Senatoribus & eorum ordine 62. Vicariis Aſianæ 8. c. 2. Nov. 20. c. 6. Ponti 8. c. 2. & Nov. 20. c. 6. Pontici tractus Edict. 8. Longi muri ſeu Thraciarum 8. c. 15. §. 5. Vicarii ne mittantur a judicibus 8. c. 4.

De in jus vocando.

De reis criminum per edicta evocandis 134. c. 5. Ne dicendi teſtimonii cauſa epiſcopus cogatur in judicium venire 123. c. 7. De literis compulſoriis 17. c. 14. Ne decurio aut cohortalis in jus vocetur aut judicio ſiſtatur ſine juſſione principis Præfectis poſt manifeſtanda 151. De reis ex longinquo territorio evocatis & ut poſt x. diem comparitionis, actoris præſentiam non cogantur expectare, utque præterea in litem jurare poſſint 53. c. 1. ut qui ex longinqua & propria juriſdictione reum evocant, caveant de expenſis 53. c. 2. De actore evocato 69. c. 4. ut qui juravit judicio ſiſti, nec comparet, manu in eum injecta ut perjurus prehendi poſſit 54. c. 4.

De transactionibus.

Ad tranſigendum neminem a judice compelli poſſe 115. c. 4.

De advocatis.

Injuſta patrocinia prohibeantur 17. c. 3.

Ex quibus cauſis infamia &c.

Bonorum ceſſio an infamet v. Titul. infr. qui bonis cedere.

De procuratoribus.

Ut illuſtres in cauſa injuriarum, ſive civili, ſive criminali per procuratorem agere poſſint 71. c. 1. Ut monachi per procuratorem agere poſſint 123. c. 27.

De his qui potentiorum nomine titulos prædiis affigunt.

Ne quis titulos prædiis alienis affigat 17. c. 15. 164. c. 1. Ne milites ſe immiſceant privatorum poſſeſſionibus defendendis 116.

Si minor, ut ab hereditate ſe abſtineat.

De reſtitutionibus minorum adverſus actionem hereditatis 119. c. 6.

De receptis arbitris.

Ut arbitri per compromiſſum, non per jusjurandum adſumantur 82. c. 11.

De jurejurando propter calumniam dando.

Huc refer Novell. 49. c. 3. & 114. c. 1.

De judiciis.

De reis præſentibus 69. c. 2. abſentibus 69. c. 3. De lite proſequenda 112. c. 2. Ut litigatores initio litis jurent, ſe nihil judicibus promiſiſſe, aut dediſſe judicii accipiendi cauſa 124. c. 1. Viginti dierum induciæ reo poſt libelli dationem dantur ad refutandum judicem 53. c. 3. Præſide ſuſpecto quid remedii ſit litigatoribus 86. c. 1. 2. 3. 4. & ſeqq. Huc etiam refer Novell. 15. 60. c. 2. 82. c. 10. 86. c. 2. 116.

De litis conteſtatione.

De lite conteſtanda intra duos menſes 96. c. 1. adde & Nov. 53. c. 3.

De dilationibus.

Dilationes dantur probationum & inſtrumentorum proferendorum cauſa 115. c. 2. De decem dierum dilatione v. 53. c. 1. De dilatione Epiſcopis tribuenda tempore legationis 123. c. 6.

De ſportulis.

Ut ſportularum modus ſervetur 17. c. 3. & 53. c. 3. §. 2. 82. c. 7. De illicitis ſportulis prohibendis 124. c. 3. De ſportulis monachorum & clericorum 123. c. 27. 28.

De pedaneis judicibus.

Ut in exordio & in fine litis pedanei judices duos aureos poſſint accipere. vide Nov. 82. præſertim c. 9.

De juriſdictione & foro competente.

Actor reum plerumque ex ſuo foro evocat 53. c. 1. & 2. & contra 69. c. 4. ubi quisque deliquit, ibi conveniri poteſt 69. c. 1. ubi actor agit, ibi mutua ab eodem petitio fieri poteſt 96. c. 2. ubi epiſcopi conveniuntur in cauſa civili 123. c. 22. criminali 123. c. 24. ubi clerici conveniendi 83. 123. c. 21. ubi Oeconomi 123. c. 22. ubi Monachi & Aſcetriæ 76. ubi Apocriſarii 123. c. 25.

De inofficioſo.

Ut dodrantem curialibus liberis 18. c. 2. non curialibus trientem, ſi tres ſint ac pauciores: ſemiſſem, & proprietatem & uſumfructum, ſi plures ſint. parentes relinquant æqualiter inter eosdem partiendum 18. c. 2. De cauſis exheredationum juſtis & injuſtis v. 115. c. 3. Olim legitima liberis relinqui quoquo titulo potuit Nov. 18. c. 1. Hodie titulo inſtitutionis relinquenda Nov. 115. c. 3.

De inofficioſis donationibus.

Ut ex donatione immenſa in unum liberorum collata, reliqui liberi Falcidiam detrahant 92. c. 1.

De religioſis & funeribus.

Ut defuncti ſeu funera eorum non injurientur a creditoribus 60. & ne eorum heredes conveniantur ante ix. diem 115. c. 5. De debita impenſa in exequiis defunctorum, ſeu de ſumptibus funerum & quantum debeatur aſcetriis, ſeu canonicis funus deducentibus, & quantum præſtare eos oporteat, qui volunt deferri in uno majorum lectorum, in vaſorum cuſtodiario poſitorum, & in deaurato poſito in ſanctiſſimâ majore Eccleſia 59.

De jurejurando.

De jurejurando calumniæ 49. c. 3. 124. c. 1. ſcenicarum mulierum 51. Ne quis juret per capillos Dei 77. ut jurata bonorum deſcriptio facta a parente inter liberos valeat 48. Ne arbitri ex jurejurando aſſumantur 82. c. 11. De juramento eorum, qui adminiſtrationem ſuſcipiunt 8. tit. 3. De juratoriis cautionibus 53. c. 4.

Si certum petatur.

De argentariorum contractibus 136. Ne quis mutuum dans agricolæ, terras ejus teneat 32. 33. 34. Ut qui credidit militiæ quærendæ cauſa, debitore defuncto, ſcholæ placito & emolumento fruatur 53. c. 5. Ut res debitoris in ſubſidium creditori addici poſſit 4. c. 3.

De obligationibus.

Ne alius pro alio conveniatur, & de pignorationibus 52.

Ne filius pro patre.

Ne filius pro patre conveniatur 134. c. 7.

De conſtituta pecunia.

De variis formulis conſtituendæ pecuniæ. vide Nov. 115. c. 6.

De probationibus.

Rationes patris juratæ valent inter liberos 48.

De teſtibus.

Ut teſtes nonniſi illæſæ exiſtimationis accipiantur Nov. 90. c. 1. ut inſtrumentis debitæ pecuniæ teſtes rogati, non fortuiti adhibeantur c. 2. ut teſtimonia in ſcriptis redigantur 3. ut cognitis teſtimoniis quartæ productioni teſtium locus non ſit 4. ut teſtes, ſi lis ſit civilis, in provincia examinentur, ſi criminalis, apud judices repræſententur 5. ut teſtimonium ejus, qui ſervus dicitur, recipiatur 6. ut teſtes propter inimicitiam a dicendo teſtimonio repellantur 7. ut mediatores teſtium, non niſi de partium conſenſu teſtimonium ferant 8. ut teſtium productio non fiat niſi præſente adverſario 9.

De fide inſtrumentorum.

De inſtrumentorum cautela & fide 73. ut ipſi Tabelliones quantumvis ægroti 44. c. 1. §. 3. contractui interſint ab initio ad finem usque, neque prius complementum adponant, quam perfecte noverint negotium, de quo agitur 44. c. 1. Ut eisdem liceat per ſubſtitutum & adjutorem ſuum, in ſola tamen ſtatione, contractus formare d. c. 1. §. 4. & ſubſcribere 73. c. 7. §. 1. Ut in protocollo deſcribant, idque cum die & Conſule Nov. 44. c. 2. Ut præponatur nomen Imperatoris in documentis 47. & ut tempora, quæ Latinis literis deſignantur, apertius ſcribantur, quam notis & ſiglis 47. c. 2. ſignum crucis inſtrumentis pro fide & ſubſcriptione olim adponi ſolitum Nov. 73. c. 8. Nov. 90. Nov. Leon. 72. l. ult. §. 2. C. de jur. delib. Inſtrumentum non dicitur completum, antequam ei ſit ſubſcriptum a teſtibus c. 5. Quemadmodum mortuo tabellione inſtrumenti, ac literarum ejus fiat comparatio 73. c. 7. ut notæ, ſi quæ fuerint in inſtrumento, diligentiſſime comparentur inter ſe apud judices 73. c. 6. ut ex ſolis documentis publice celebratis & publica arca depromptis fiat comparatio: exceptis privatis, quibus adverſarius pro ſe utitur 49. c. 2. ut hominibus peritis & juratis committatur literarum comparatio d. c. 2. §. 2. Ut ſi literarum fides a voce teſtium diſcrepet, teſtes præferantur 73. c. 3. ut non aliter credatur inſtrumento de altero inſtrumento faciente mentionem, quam ſi idipſum proferatur 119. c. 3. Inſinuatum inſtrumentum magnæ eſt auctoritatis 73. c. 7. §. 3. Nudi chirographi fides exigui momenti 73. c. 4. Imperiti literarum quemadmodum caute contrahant 73. c. 8. quemadmodum in agris contrahatur cap. ult. De privatis inſtrumentis munitis trium teſtium præſentia & ſubſcriptione 73. c. 12.

Ad Senatusconſultum Vellejanum.

Rem propter nuptias ſibi donatam uxor obligare, pignorare, alienare non poteſt 61. Uxor pro viro obligari nullo modo poteſt 134. c. 8.

De non numerata pecunia.

De pœna negantis numerationem pecuniæ 18. c. 8. De dote cauta, nec numerata, vide J. de jure dotium.

De uſuris.

Quas uſuras ab agricolis ſtipulari liceat 32. 33. 34. De nautico fœnore 106. 110. De uſuris ſupra duplum non computandis 138. Ut particulares uſurarum ſolutiones in duplum computentur 121. Lex de uſuris ſupra duplum non computandis ad civitates non pertinet 160.

Depoſiti.

Ne quis depoſitario interdicat depoſiti reſtitutionem 88. Quemadmodum tutores poſſunt deponi 73. c. 1.

Sine cenſu vel reliquis fundum comparari non poſſe.

Ut emptor fundi tributarii tributi nomine teneatur 17. c. 8. §. 1.

De vectigalibus & tributis.

De indulgentia reliquorum publicorum Nov. 147. 148. De relevatione tributorum publicorum 163. De prædiorum ſterilium ad fertilia impoſitione 166. De hominibus, qui in eadem domo ſubjecta prædia poſſident 168.

Locati.

De his, qui denunciant, ne civiles annonæ, vel penſiones ſolvantur 88. c. 2. Ut hortulani eadem qualitate hortum reddant, qua acceperunt, & de meliorationibus ab iisdem factis 64. Ut artifices locent operas ſecundum veterem morem 122.

De donationibus ante nuptias.

Dotis & donationis propter nuptias æqualia pacta, & æquales quantitates eſſe debent 97. c. 1. Donatio propter nuptias ſpecialis eſt contractus, & ex parte uxoris non requirit inſinuationem 119. c. 1. ex parte mariti requirit: fitque ut non inſinuata donatio propter nuptias ei non pariat æquale lucrum ex dote in caſum mortis vel injuſti repudii 127. c. 2. Ut immobilia propter nuptias donationis, neque hypothecæ dentur, neque omnino alienari poſſint a viro, etiam conſentiente muliere, niſi poſt primam obligationem mulier finito biennio iterum obligationi conſenſerit 61. Ut ſi donatio propter nuptias conſiſtat in immobilibus, mulier ita uti frui poſſit: ſi in mobilibus, vel pecunia; ut mulier eas exigere poſſit, ſi extent: data cautione de illis reſtituendis: ſin minus, ut etiam a liberis uſuras trientes poſſit accipere 2. c. 4. & Nov. 22. c. 40. Olim mulier abſtinens ſecundis nuptiis lucra nuptialia poterat inter vivos & teſtamento alienare 22. c. 20. §. 1. non abſtinens nudum uſum antenuptialis donationis conſequebatur, proprietas ita liberorum erat, ut ne quidem in unum liberorum eam conferre poſſet 2. c. 1. & 4. Nov. 98. c. 1. in extraneum conferre poterat, ſed in caſum omnium liberorum præmortuorum 2. c. 2. hodie conſtitutum eſt, ut mulier ſecundis nuptiis abſtinens præter uſum antenuptialis donationis tantum habeat proprietatis, quantum unus filiorum 127. c. 3.

De nuptiis.

Ut viles perſonæ etiam illuſtribus poſſint nubere 131. c. 6. De ruſticis, qui in alienis prædiis nuptias contrahunt 157. & de prole inter eos partienda 156. ut nuptiæ illuſtrium virorum fiant cum dotalibus inſtrumentis 117. c. 4. de ea quæ raptori nubit 150. De redintegrando matrimonio Nov. 117. c. 11. Quod tempus expectare maritum in expeditione degentem debeat mulier Nov. 22. c. 14. Nov. 117. c. 11.

De inceſtis & nefariis nuptiis. Nov. 12.

Ut inceſtuoſi nuptias contrahentis, neque liberos ex legitimo matrimonio habentis bona ærario aſſignentur 12. c. 1. habentis vero liberos, quarta pars in fiſcum redigatur 12. c. 3. §. 1. Ut inceſtuoſi nobiliores deportentur, viles verberentur 12. c. 1. Ut liberi legitimi patris inceſtuoſi, ipſo patris inceſtu ſui juris fiant 12. c. 2. Ut nati ex inceſtu priventur rebus paternis 12. & 74. c. 6. Ut a parentibus non poſſint legitimari, dicto c. 6. Ut ex eorundem ſubſtantia nihil conſequantur 89. c. 5. De illicitarum nuptiarum indulgentia 139. 154.

De ſecundis nuptiis.

De favore viduitati attributo 22. c. 20. & 127. c. 3. De ſecundis nuptiis intra annum luctus contractis, & earum pœna 22. c. 22. & 40. Et de muliere, quæ parit undecimo menſe poſt mariti mortem 39. c. 2. De ſecundis nuptiis poſt annum luctus contractis, & earum pœna prima 22. c. 23. 24. 25. 26. ſecunda c. 27. 28. 29. 30. 31. tertia c. 32. 33. quarta c. 34. quinta c. 35. ſexta c. 36. ſeptima c. 37. octava c. 38. nona c. 39. decima c. 40. undecima c. 41. duodecima c. 42. decimatertia c. 43. 44. decimaquarta c. 45. & Nov. 2. c. 4. decimaquinta Nov. 22. c. 49. §. 2.

De jure dotium.

Dotis & donationis eadem pacta, eadem quantitas eſſe debet 97. c. 1. in fraudem creditorum dos augeri non poteſt 97. c. 2. Dotis privilegio mulier præfertur antiquioribus creditoribus, vel ei cujus pecunia res mobilis vel immobilis comparata vel refecta, at non ei cujus pecunia militia comparata eſt, quantumvis poſteriori 97. c. 4. Ut dotis proprietas ſervetur filiis 98. c. 1. & 2. c. 4. Ne parens dotem filiæ ſecundas nuptias contrahentis minuat 97. c. 5. De dote ſcripta & non numerata ſ. præſtita & ut quæ nullam dotem dedit, antenuptialem donationem dotis cauſa factam accipiat: & ut, quæ minus dedit, quam eſt profeſſa, tantum recipiat, quantum re ipſa numeravit 2. c. 5. De dote cauta non numerata & intra quod tempus dotis non numeratæ exceptio poſſit objici. De dote marito oblata nec accepta & ut ſi per maritum ſteterit, quominus dos illi ab uxore ſolveretur, teneatur de dote uxori reſtituenda 91. c. 2. De dotis collatione, & ut filia ſe immiſcens patris hereditati fratribus dotem conferat, aut tanto minus accipiat de bonis paternis 97. c. 6. & quid ſi dotem inope

facto marito conſequi non poſſit, & ita fratribus non conferre d. c. 6. Ut dos prioris uxoris præferatur ſecundæ, ſive ipſa ſive liberis ejus agentibus 91. c. 1.

De divortiis.

De cauſis juſti divortii marito 117. c. 8. & uxori permiſſis 117. c. 9. Ut diſſolvi poſſit matrimonium mutuo conſenſu 140. ex cauſa probabili 117. c. 10. quæ ſint cauſæ probabiles c. 11. quæ non ſint c. 14. ſine cauſa non eſt diſſolvendum 127. c. 4. Divortium fit ex occaſione 22. c. 4. Ob monachiſmum c. 5. impotentiam c. 6. captivitatem c. 7. deſertionem c. 14. & 117. c. 11. ſervitutem directam Nov. 22. c. 9. & 10. (ancilla non eſt, quæ a domino doloſe pro libera elocata eſt c. 11. aut expoſita c. 12.) ſtatum adſcriptitium c. 17. certa delicta c. 15. 16. mortem c. 20. non fit ob damnationem in metallum Nov. 22. c. 8. deportationem c. 13. non acceptam ab uxore dotem c. 18. De pœnis injuſti divortii 22. c. 16. & 19. Nov. 131. c. 13.

Divortio facto apud quem liberi morari debeant.

Soluto per repudium matrimonio, quomodo & apud quem liberi alantur 117. c. 7.

De alendis liberis a parentibus.

Ut qui uſum donationis propter nuptias lucratur, divortio facto liberos alat 98. c. 2. Ut ſi pater cauſam divortio dederit, liberi apud matrem alantur: ſi mater, apud patrem: niſi pater ſit pauper, mater locuples, & ut inopes parentes a liberis locupletibus alantur Nov. 117. c. 7. Ut liberi legitimi patrem quamvis inceſtuoſum alant 12. c. 3. §. 1.

De concubinis.

Ne cui plures concubinas habere liceat, aut uxori concubinam ſuperinducere 18. c. 5. Nov. 89. c. 12. §. 5. Ut concubinatu in matrimonium converſo liberi fiant legitimi 12. c. 4. Quomodo concubinæ ſervilis conditionis conſtitutæ legitimæ uxores fiant 18. c. 11. Ut ſi filius concubinæ patris ſe immiſcuerit, exheredari poſſit 115. c. 3. §. 5. Quemadmodum concubinæ ab inteſtato vel ex teſtamento concubinario ſuccedant, v. infra tit. de naturalibus liberis.

De naturalibus liberis & quibus modis efficiantur ſui.

Ut naturales liberi legitimari poſſint oblatione curiæ 89. c. 2. 3. 4. 5. 6. 7. vel nuptiis cum eorum matre contractis c. 8. per principis reſcriptum c. 9. patris teſtamento a principe confirmato c. 10. non tamen per adoptionem c. 11. §. 2. Ut per matrimonium legitimati, ſive ſoli ſint ſive cum aliis legitimis concurrant 12. c. 4. ſive poſt contractum matrimonium nulli procreentur, aut procreati moriantur, patri ſuccedant Nov. 19. Ut nominatus ab aliquo in inſtrumento publico vel teſtamento filius legitimus, jus legitimi conſequatur 17. c. 2. Ut habenti liberos legitimos, concubinæ, ejusque liberis unciam teſtamento relinquere liceat 18. c. 5. Nov. 89. c. 12. §. 2. non habenti liberos legitimos aut aſcendentes, etiam aſſem. Nov. 89. c. 12. §. 3. non ut olim ſemiſſem 18. c. 5. habenti aſcendentes, reliquam partem legitimæ aſcendentibus debitæ d. §. 3. Ut ab inteſtato defuncto liberis aut conjuge extantibus liberi naturales ſola alimenta 89. c. 12. §. 6. non extantibus, duas uncias conſequantur 18. c. 5. 89. c. 12. §. 4. Ut a naturalibus liberis parentes viciſſitudinem accipiant 89. c. 13. Ut patri naturalibus liberis tutorem relinquere liceat Nov. 89. c. 14. Ut mater etiam naturalium liberorum tutelam poſſit gerere d. c. 14. ut quæ dicta ſunt de naturalibus liberis ad eos, qui ex damnato coitu nati ſunt, non pertineant c. 15.

De tutelis.

Ut qui (matres excipe Nov. 94. c. 1.) obligatum habent minorem, aut res ejus omnino a tutela ejusque curatione, quantumvis legibus vocentur, arceantur 72. c. 1. Ut tutori qui factus eſt pupilli debitor aut creditor, curator adjungatur c. 2. ut a tutela vel cura nullus debiti prætextu excuſetur, niſi hoc probaverit c. 3. Ut ſi tutor vel curator ſe debitorem tacuerit, non poſſit redhibitionibus aut aliis debiti exceptionibus uti: & ut ſi ſe creditorem ab initio tacuerit, omni actione adverſus minorem decidat c. 4. Ut curatores nullo modo ceſſiones ſuſcipiant adverſus minores c. 5. Quemadmodum tutores & curatores pupilli vel minorum pecuniam adminiſtrare debeant c. 6. 7. 8. Ut orphanotrophi ſint tutoribus ſimiles & ad inſtar tutorum inventarium conficiant 131. c. ult. Ut mulieribus interdictum ſit tutelæ officium, niſi matres ſint aut aviæ. 22. 40. & 118. c. 5. & 115. etiam naturales 89. 14. & ut eo caſu apud acta ſecundis nuptiis & auxilio Vellejani renuncient 118. c. 5. & 155. abrogata Nov. 94. c. 2. Ut volente ad nuptias venire muliere tutelam liberorum gerente, ordinetur minoribus tutor, & rationes ſuſcipiantur, & quod mater debet occaſione gubernationis, hoc reddatur 22. c. 40. Ut mater tutelaribus rationibus obnoxia ſit: & ut ſi ſecundo nubat, poſſit alium pro ſe deſignare tutorem, ſuo tamen ſuarumque rerum periculo 105. Ut ſoli teſtamentarii tutores matrem a liberorum tutela excludant 118. c. 4. 5. Ut patri liceat tutorem dare naturalibus liberis 89. c. 14.

De furtis.

Ut qui occulte & ſine armis furantur, mortis pœna, aut alicujus membri abſciſſione non puniantur 134. c. 13.

De jure aureorum annulorum.

De jure annulorum aureorum omnibus libertis liberaliter conceſſo 78. c. 1.

De obſequiis patrono præſtandis.

De reverentia & obſequio patronis a liberto præſtandis 78. c. 2.

Unde vir & uxor.

Olim ita conſtitutum, ut ſi maritus uxorem inopem ſine cauſa repudiaſſet, aut juſta de cauſa mulier ab eo fuiſſet ſeparata, aut morte ſolutum matrimonium fuiſſet: quarta pars ſubſtantiæ mariti mulieri exſolveretur: ea tamen lege ut nunquam centum amplius libris auri mulier acciperet 22. c. 28. 53. c. 6. 74. c. 5. 117. c. 5. Hodie alterutro caſu ſi defuncto tres paucioresve fuerint liberi ſive ex ea ſive ex alio matrimonio, uxor quartam bonorum mariti accipit: ſi plures, virilem proprietate quidem tenus; ſi talis uxor filios ex defuncto non habuerit: uſu tenus tantum, ſi habuerit 118. c. 5. Ut ſi minus ſupradicta parte mulieri a viro legatum fuerit, ad ſupradictam quantitatem fiat repletio 74. c. 5.

De collationibus.

Ut ſive parens inteſtatus moriatur, ſive teſtatus, liberi conferant dotem & donationes propter nuptias, niſi parens expreſſim deſignaverit ipſe ſe nolle fieri collationem 18. c. 6. Ut collationis ea natura ſit acceptum a parente conferri, aut tanto minus accipi, & quemadmodum filiæ quæ propter inopiam mariti dotem ab eo recipere non potuerunt, collationi ſint obnoxiæ 97. c. 6.

Qui teſtamenta facere poſſunt.

Ut Samaritæ teſtamentum facere non poſſint 144. abrogata Nov. 129. ut de his quæ poſt epiſcopatum adquiſierint Epiſcopi, teſtari non poſſint 131. c. 13. Ut monachi poſt ingreſſum monaſterii teſtari non poſſint: ante ingreſſum legitimam liberis relinquere cogantur 5. c. 5. 76. c. 1. 123. c. 38.

De teſtamentis & quemadmodum teſtamenta ordinentur.

Ut teſtator non cogatur ut olim 66. c. 1. §. 4. 107. c. 1. propria manu nomina heredum ſcribere, ſed ut etiam per alterum poſſit ſcribere 119. c. 8. ut teſtator legitimas ſolemnitates in teſtamento obſervet d. c. 9. Ut ignorantia novarum conſtitutionum non ſupina excuſet omiſſionem ſolemnitatis nova conſtitutione introductæ in teſtamentis 66. c. 1. §. 4. Ut pater literas ſciens, inter liberos teſtaturus ſubſcriptione tempus declaret: deinde filiorum nomina: adhæc uncias, in quibus ſcripſit ſuos heredes, non ſignis numerorum ſignificet, ſed per totas literas declaret 107. c. 1. Ut teſtamentum imperfectum, quod inter liberos valere poteſt, alio teſtamento quam perfecto revocari non poſſit 107. c. 2. Ut diviſio bonorum inter liberos facta a parente ſola patris, vel liberorum ſubſcriptione valeat 107. c. 3. Ut deſcriptioni bonorum a teſtatore jurejurando interpoſito factæ heredes omnem fidem adhibeant Nov. 4. c. 1.

De liberis præteritis, vel exheredatis.

Ut aſcendentes liberis legitimam aut ejus ſupplementum nominatim relinquere in ſuo teſtamento cogantur, & ut certis tantum de cauſis liberi a parentibus & e contra exheredari poſſint 115. c. 3. 4. Ut injuſta exheredatio liberorum teſtamento adſcripta vitiet ſolas inſtitutiones, non legata, non fideicommiſſa, non libertates d. c. 3. in fin. Ne liceat parentibus exheredare filios, qui ingrediuntur monaſteria, velut ingratos 123. c. 41.

De jure deliberandi.

Ut deliberandi jus etiam impuberes transmittant 158.

De legatis.

Ut legatum Deo relictum illi Eccleſiæ debeatur, ubi teſtator domicilium habuit 131. c. 1. Ut legata pro redemptione captivorum relicta præſtentur ab epiſcopis 131. c. 11. Ut legatariis relicta æquabiliter ab herede præſtentur 1. c. 3. Ut legata intra annum modis omnibus præſtentur 1. c. 4. Quemadmodum heres moram committens in legatis præſtandis puniatur 1. c. 1. Ut matri etiam ſi ad ſecundas venerit nuptias, legari poſſit 22. c. 46. §. 1. Ut uti legaverit quisque de ſua re, ita jus ſit: nullo valente citra defuncti voluntatem, nec ſi ſacram impetret formam, aliquid diſponere in rebus alienis 22. c. 2. Quemadmodum naturalibus liberis quis legare poſſit, ſupra dictum eſt tit. de naturalibus liberis. Ut ſi maritus prohibeat uxorem ad aliud venire matrimonium, vel e contra, legatarius alterutrius habeat electionem aut ad nuptias venire & renunciare legato, aut legatum percipere, & abſtinere nuptiis 22. c. 44. Ubi alia quædam ad hunc locum pertinentia, vide. Ut teſtator poſſit heredes damnare, ne res legata de familia unquam exeat 159. Ut teſtator remittere poſſit heredibus mutuam ſatisdationem d. Nov. 159.

De conditionibus.

Ut conditio legati, inſtitutionis, donationis, facta hoc modo, ſi ſine liberis deceſſerit, vel ſi nuptias non contraxerit, ſacerdotio vel clericatu impleatur, aut potius remittatur hujusmodi conditio 123. c. 37. De conditione indictæ viduitatis 22. c. 43. 44. De conditione, ne legatum de familia unquam exeat vide Nov. 159.

Ad Senatusconſultum Trebellianum.

Ut inſtitutis & ſubſtitutis legata non præſtantibus, in jus eorum fideicommiſſarius univerſalis ſuccedat 1. c. 1. §. etenim legatariis. ut is qui reſtituere juſſus eſt quod ex hereditate ſupererit, poſſit legitimam liberis reſervare, & ſi ea non ſufficiat ad dotis, ſive donationis propter nuptias conſtitutionem honeſte ſecundum perſonæ qualitatem, & merita ex hereditate aliquid amplius delibare 39. Ut rogatus reſtituere quod ex hereditate defuncti ei ſupererit, poſſit diminuere ad novem usque uncias triuncio conſervato fideicommiſſario generali, & certis caſibus, puta, redemptionis captivorum cauſa, ex illo triuncio 108. Ut ſi inter filios facta ſit precaria ſubſtitutio, ea non porrigatur ultra filiorum gradum 159.

Ad legem Falcidiam.

Ut heres non implens voluntatem defuncti 1. c. 2. vel inventarium non faciens c. 2. §. 1. §. 2. vel prohibitus Falcidia uti a teſtatore d. §. 2. verſ. ſi vero expreſſim, vel ſolida legata quibusdam ſcienter ſolvens in aliorum legatariorum præjudicium, Falcidia non utatur 1. c. 3. Ceſſat quoque Falcidia in ea re quæ ita relicta eſt, ne alienaretur 119. c. 11. Ut eadem ceſſet in iis, quæ ad pias cauſas ſint relicta 131. c. 12.

De hereditatibus ab inteſtato 118.

Quemadmodum liberi parentibus ſuccedant 118. c. 1. Quemadmodum parentes liberis ſuccedant 118. c. 2. Quemadmodum fratres, fratrum filii, cognati cognatis ſuccedant Nov. 84. & 118. c. 3. De agnatorum jure in hereditate ſublato 118. c. 4. Ut patrum filii ſuccedant patruo, etiam aſcendentibus primi gradus & patruis extantibus Novell. 127. Ut illegitimi ac ſerotini partus non ſuccedant 39. c. 2. Quemadmodum naturales liberi ſuccedant, dictum eſt ſupra tit. de Naturalibus liberis. Ut inceſtuoſi non ſuccedant 86. c. 15. Quemadmodum hæretici liberi ſuccedant v. 115. c. 3. & 18. c. ult. De juſtis exheredationum cauſis v. Nov. 115. c. 4. de legitima viro inopi ab uxore relinquenda & e contra, dictum eſt ſupra tit. unde vir & uxor.

De bonis materni generis.

Ut lucra nuptialia parens alienare non poſſit, neve emptor ea poſſit præſcribere niſi tricennio 22. c. 24.

De bonis quæ liberis in poteſtate patris conſtitutis ex matrimonio vel alias acquiruntur.

Ut filiofamilias relictum, ne ad ejus patrem perveniret, patri non quæratur 117. c. 1. Ut quoties pater conſortium proprietatis cum filiofamilias habet, toties uſumfructum in filii portione non habeat 118. c. 2. Ut parens injuſte nuptias diſſolvens detrudatur in monaſterium, utque triens bonorum ejus monaſterio addicatur, reliqui duo trientes ejus liberis eorum, & ut uſufructu privetur Novell. 134. c. 11.

De manumiſſionibus.

Ut minor in teſtamento ſervos manumittere poſſit 119. c. 2. Ut ſi miles reliquerit legatum ſervo vel ancillæ ſuæ, ipſa donatione legati libertatem donaſſe videatur 78. c. 4. Ut ſi dominus ancillam duxerit, liberam feciſſe intelligatur d. c. 4. Ut ſi dominus ancillam ſuam elocaverit tanquam liberam aut ſervo ſuo, tanquam libero paſſus fuerit ingenuam matrimonio jungi, ſervi aut ancillæ dominium amittat, iique in libertatem rapiantur 22. c. 11. Ut, ſi ſervus ſciente domino meritus eſt militiam, aut quamlibet dignitatem adeptus, in libertatem rapiatur 81. in fin. princ. Ut Epiſcopatus a ſervili & adſcriptitia fortuna hominem liberet 123. c. 4. Ut a domino expoſitus liber cenſeatur. Nov. 153. c. 1.

De acquirenda poſſeſſione.

Ut ex ſententia judicis non recte apprehendatur poſſeſſio niſi vacua 167.

De præſcriptionibus.

De præſcriptione rerum a Vandalis ereptarum 36. De præſcriptione centum annorum Romanæ Eccleſiæ, id eſt, occidentalibus Eccleſiis adtributa 9. & poſtea in 40. annorum præſcriptionem mutata. De præſcriptione biennii non objicienda interim, dum de transactione litis agitur cum adverſario 93. c. 1. Ut qui rem alienam a malæ fidei poſſeſſore bona fide accepit, eam adverſus verum rei dominum præſentem decennio, abſentem vicennio poſſit præſcribere 119. c. 7. Ut quoties de decennii præſcriptione agitur, ſi dominus quibusdam annis præſens, quibusdam abſens fuerit, tot ei anni ſupra decennium adjiciantur, quot in ipſo decennio abſens fuerit 119. c. 8. Ut ſi mora imperatoris ſententia ferri non poſſit, judicii præſcriptio non objiciatur 23. c. 2.

De ſententiis.

De retractatione ſententiarum præfecti prætorio 119. c. 5. Ut poſt annum & tria edicta in actorem contumacem ſententia feratur 112. c. 3. Ut in medio litis aut pendente lite non juſſione principis aut ambitioſis reſcriptis judicetur ſed ſecundum generales leges Novell. 82. c. 1. & 2. Ut breviores & viliores 111. cauſæ ſine ſcripto decidantur 17. c. 3. & Nov. 83. Ut coram eodem judice reconventio fieri poſſit 96. c. 2. 123. c. 23. De pœna judicis qui male judicavit, vel ejus qui judicem vel adverſarium corrumpere curavit 124. c. 2. Ut judices nulla relatione utantur ad principem 123. c. 1. & ita abrogatur Nov. 82. c. 14. 113. c. 1. verſ. ſi vero.

De appellationibus. Nov. 23.

Ut a ſententia principis non appelletur, nec ab ea fiat retractatio apud alium quam ipſum Imperatorem 113. c. 1. Ut ne cui judici appellationes recipere liceat 82. c. 12. & 13. Ut a ſententia judicis intra decem dies appelletur, ſive propria cauſa ſit, ſive aliena 23. c. 1. Ut tempus exercendæ finiendæque cœptæ appellationis annuum ſit, niſi impedimentum aliquod ſubſit: tunc enim biennale Nov. 49. Ut ſi de cauſa appellationis compromittitur, tempora appellationum non currant 93. c. 1. Ut ſi ſtet per principem, quo minus judicetur, tempora appellationum non currant 23. c. 2. Ut ſi per judicem appellationis ſtet, quominus ſententia dicatur, tempora appellationis fatalia non currant 119. c. 4. Ut a ſpectabilibus ad illuſtres appelletur 23. c. 3. De appellationibus in Ægypto, Aſia & Ponto 23. c. 3. De appellationibus quinque provinciarum 41. Siciliæ 75. De appellationibus ad principem 20. 23. c. 2. Nov. 127. Ut appellari per alium poſſit 23. c. 11. Ut judex rationem expenſarum examinet 82. c. 10.

Qui bonis cedere.

Ne quis cogatur bonis cedere 135.

De bonis auctoritate judicis poſſidendis.

Ut præſens in poſſeſſionem bonorum contumacis mittatur pro quantitate debiti: & ut contumaci revertenti poſſeſſio reſtituatur, redditis primo impenſis litis 53. c. 4. in fin.

De pignoribus & hypothecis.

Ut pignus a debitore vendi poſſit, ſalvo creditorum jure 112. c. 1. verſ. ab hoc. Ut prius conveniatur debitor principalis, quam fidejuſſor, & poſſeſſor rerum a debitore acceptarum 4. c. 3. Ut debitore pecuniam numeratam non habente, addicantur creditori res ejus 4. c. 3. Ut creditor, cujus pecunia, navis, domus, aut ager emitur, anterioribus (mulierem excipe de dote agentem) etiam creditoribus præferatur in hujusmodi navi, domo & agro 97. c. 3. Ut mulieri de dote agenti præferatur is, qui pecuniam credidit, ut militia emeretur, quantumvis poſt dotem jam conſtitutam, pecuniam crediderit, Nov. 53. c. 5. §. 1. Nov. 97. c. 4. Ut dos prioris uxoris præferatur doti ſecundæ, ſive ipſa, ſive liberis ejus agentibus, niſi res ſecundæ uxoris adhuc extent 91. c. 1. Ut ſi poſſeſſor conventus rei vindicatione negaverit, rem eſſe actoris, poſtea convictus ad legem pignoris vel ἐμφυτέυσεως, vel ſuperficiei cauſam vel quam aliam defenſionem confugiat, non audiatur, ſed transferatur poſſeſſio in actorem, deinde agatur hypothecaria aut vectigali aut ſuperficiali actione 18. c. 10. Ut ex ſcriptura depoſiti vel mutui, tribus teſtibus munita, jus pignoris aut hypothecæ & prælationis peti poſſit 83. c. 12.

De litigioſis.

Ut res litigioſæ dividi poſſint inter heredes 112. c. 1. Ut re litigioſa legata, fideicommiſſa, teſtamentove relicta, non ipſa, non ejus æſtimatio, ſed ſolus litis eventus debeatur d. c. 1. §. 1. ſi vero heres: ut quæ de litigioſis dicta ſunt, ad res hypothecæ datas non pertineant d. c. 1. verſ. ab hac.

De duobus reis promittendi.

Ut duobus ſimul obligatis, ſi non fuerit adjectum, ut in ſolidum tenerentur, tacite intelligantur teneri ex æquo 99. c. 1. Ut qui in ſolidum cum alio obligatus eſt, reo idoneo præſente in ſolidum conveniri non poſſit d. c. 1. verſ. ſi vero.

De fidejuſſoribus.

Ut præſens principalis prius conveniatur quam fidejuſſor 4. c. 1. Ut mulier pro marito nullo modo fidejubere poſſit 134. c. 8.

De ſolutionibus.

Ut debitore pecuniam numeratam non habente addicantur creditori ſolutionis cauſa res ejus 4. cap. 3.

De patria poteſtate.

Ut patriciatus dignitas, Nov. 81. in principio. Dignitas conſulatus, præfecturæ prætorio Nov. 81. c. 1. Ut omnis dignitas, omne cingulum a curia liberare valens d. c. 1. §. 1. Ut Epiſcopatus liberos patria poteſtate ſolvat, Nov. 81. c. 3. Ut liberati patria poteſtate legitimorum jura intacta habeant Novell. 81. c. 2.

De infantibus expoſitis.

Ut qui filium expoſuit, jus patriæ poteſtatis amittat 153. c. 1. Ut qui expoſitum nutrivit, eum in ſervitutem non afferat d. c. 1.

De donationibus.

Ut qui rem donavit, eam tradere cogatur 162. c. 1. Ut ſi non inſinuatæ donationes excesserint menſuram indigentem inſinuatione, ad id usque duntaxat valeant, quo non inſinuatæ

Inſinuatæ donationes valent 162. c. 1. §. 2. Ut ſi donator rem a ſe donatam alienaverit, vel pignoraverit, donationem revocaſſe non intelligatur d. c. 5. 1. Ut parens ſuis liberorum ita donet, ut reliquos liberos legitima non defraudet: & ut eo caſu liberi legatarii patris non cogantur hereditatem adire, cogantur tamen ſupplere reliquis fratribus legitimam: & ut ingrati liberi non revocent donationes factas a parente 92. Ut mulier res quas filiis donaverit, quaſi ab ingratis, poſt ſecundas nuptias revocare non poſſit 22. c. 35. Ut donationes Imperatori a privato homine factæ non egeant inſinuatione, & e contra 52. c. 2. Ut mortis cauſa donationes legatis comparentur, & ne inſinuatione indigeant 87. in princ. De donationibus curialium & decurio donare non poſſit etiam mortis cauſa 87. c. 1. De donationibus a curialibus factis 101.

De publicis judiciis, accuſationibus & exhibendis reis, & eorum cuſtodia.

Ut rei criminum edictis legitimis evocentur 134. c. 5. Ne mulieres in carceribus includantur pro privato aut fiſcali debito: & ut pro crimine in monaſterio aut aſceterio contineantur, neve monaſteria, aut aſceteria ulla ratione de propriis monaſteriis aut aſceteriis trahantur 134. c. 9.

De adulteriis.

Quemadmodum maritus uxorem adulterii accuſare debeat 117. c. 8. §. *ſi de adulteriis.* De pœna adulteri & mulieris adulteræ 134. c. 10. Ut adulter præſumatur, qui ter aut ſolenniter monitus non deſinit cum uxore alterius colloqui, & ut repertus a marito cum uxore loqui, poſſit ubivis interfici, ut non in templo 117. c. 15. Ne quis luxurietur contra naturam 77. 141. De muliere raptum paſſa 143.

De ſepulcris violatis.

Ut non liceat creditori heredes defuncti pro debito moleſtare ante novem dies 115. c. 5. De pœna creditoris cadaver mortui inferri prohibentis 60. c. 1.

De pœnis.

De pœnarum omnium moderatione 134. c. 13.

De tributis.

De exactionibus ſive delegationibus tributorum 128.

De fabricenſibus & armis.

De armis 85.

De mendicantibus validis.

De ignavis & mendicantibus validis coercendis vide Novell. 80. c. 5.

De re militari.

De militum tranſitu & introitu 130. Milites ne privatorum poſſeſſionibus defendendis incumbant 116.

ANTONII CONTII, JC.

& in Biturigum Metropoli Doctoris Ordinarii

PRÆFATIO IN LIBRUM NOVELLARUM.

Interdixerat Iuſtinianus ullam legem imperialem extra Corpus Codicis legi, l. 1. C. de emendatione Codicis; ſed non ſine ulla exceptione: adjecit enim, niſi poſtea varia rerum natura aliquid novum creaſſet, quod imperiali conſtitutione indigeret: quod ſi eveniſſet, novam legem congregationem ſollicitat eſſe, quæ Novellarum nomine Conſtitutionum ſignificaretur. Porro idipſum accidit: & vix novus Codex promulgatus erat, cum interpellatus Imperator conſtitutionem de heredibus & Falcidia edidit; vix altero menſe poſt editum Codicem, ut qui editus ſit 16. Kal. Dec. ipſo Imperatore IV. Conſule: novella autem conſtitutio de heredibus data eſt Kalend. Jan. Beliſario viro clariſſimo Conſule. Scripſit ſubinde & ſequentibus noviſſimis atque annis alias novellas ad extremum Imperii ſui annum, quæ omnes in unum congregationem relatæ, novellæ appellatæ ſunt conſtitutiones. Sane Gregorius Pontifex Romanus (qui vix triginta annis poſt Iuſtinianum ſcripſit) conſtitutiones novellarum vocat ii. ep. 1. c. 37. Cæterum pauca illarum conſtitutionum Latino ſermone primum ſunt editæ, quæ etiam hodie ab aliis ex Græco in Latinum factis, ſtyli integritate diſcerni poſſunt: Cæteræ omnes Græca primum lingua compoſitæ, quod & Græcis jam hominibus & proceribus uteretur Iuſtinianus, lingua Latina ut plerimum ignaris, & ſummam atque ſtabile Imperium in Græcia obtineret, in Latio vero jam illo tempore anceps atque dubium. Ad Latinorum tamen hominum uſum, & ex Græca in latinam linguam tranſlatæ eæ conſtitutiones fuerunt, eodem vel certe non longo poſt tempore: Ita eſt injucundum & ſalebroſa, atque ut ita dicam barbara quæ hodie habetur. Verum id non omnino veteris interpretis culpa accidiſſe arbitror, tametſi illum ab omni culpa vindicare nemini mihi ſit. Paruit enim legi Iuſtinianeæ, quæ ita demum in alium linguam leges transformari permiſit, ſi modo ſub eodem ordine eademque verborum conſequentia, id eſt, eo genere, quod Græci κατὰ πόδας dicunt, transferrentur l. tanta C. de vet. jur. enucl. Metuebat enim, ne ſi vulgari illa transferendi libertas paſſim permitteretur, novæ ex verbis legis ſuborirentur calumniæ, & occaſiones illis legibus, ut variis & ambiguis, non paterent. Itaque & veteres illi ſeptuaginta Bibliorum interpretes & qui novum Domini & Salvatoris noſtri Teſtamentum tranſtulerunt, & veteres Ariſtotelis interpretes, eandem convertendi religionem & formidinem præ oculis habuerunt. Verba enim potius quam phraſes converterunt. Scribit Dionyſius Exiguus (qui utique temporibus floruit Anaſtaſii Imperatoris) in præfatione Conciliorum Græcorum a ſe tralatorum, tantam fuiſſe priſcæ tralationis confuſionem, ut regulas eccleſiaſticas de integro transferre coactus ſit. Nihil igitur cauſa eſt, cur hoc ſolo argumento, non eſſe hanc veterem tralationem novellarum dicamus, quod confuſa & ſpinoſa ſit. Quid ſi certis indiciis demonſtro, eſſe veterem & a temporibus fere Iuſtiniani hoc uſque tranſmiſſam? Gregorius primus, qui fuit illis fere temporibus, ejus tralationis verbis utitur, eaſque prolixe recitat apud Gratian. 11. q. 1. c. 35. Item in decretalibus tit. de teſtib. c. 2. ubi c. ult. Nov. 90. de teſtib. recitat. In Concilio quoque Pariſienſi (quod certum eſt eſſe antiquiſſimum & tempore S. Ludovici factum) recitatur ex ea tralatione integer locus ex Novella ſcil. 123. ubi etiam Conſtit. 123. appellatur. Locus extat apud Ivonem Epiſcopum Carnotenſem pannomiæ ſuæ parte quinta. Iam vero leges Caroli M. filiorumque ejus & nepotum, hac tralatione plena ſunt. Sanctus denique Iſidorus (qui fuit iiſdem fere temporibus, quibus Gregorius primus) in libro canonum eccleſiaſticorum integram Novell. 42. de depoſitione Anthimi, & ex eadem veteri tralatione ſumpſit: quam ex eodem Iſidoro poſt vulgatas novem collationes idcirco adſcripſi. Prætermitto innumera veterum Pontificum ſcripta: Mitto Ivonis, Burchardi, Gratiani, Ioh. Saleſberienſis ſcripta, & rhapſodias, quæ multas paginas hujus tralationis continent. Verum poſt illos inventus eſt Irnerius, qui non ſolum tralationis, ſed etiam totius ſententiæ & libri plenam elevaret, a quodam Monacho librum tam verboſum & acephalum ſcriptum aſſeveret: quem optimis rationibus ab Azone confutatum legimus. Iiſdem autem temporibus, quibus illa tralatio facta eſt, prodiit & harum conſtitutionum epitome, a Iuliano quodam viro eloquentiſſimo, anteceſſore Conſtantinopolitanæ civitatis: ſic enim appellatur in veteri quadam ejus epitome manuſcripta, quam mihi communicavit aliquando doctiſſ. anteceſſor Iac. Cuj. Quæ quidem epitome longe purioribus verbis & elegantioribus conſcripta eſt quam vetus illa tralatio. Vtraque tamen tralatio diligenter a veteribus juris interpretibus, Io. Pilio, Rogerio, Azone, Accurſio, lectitata & comparata cum invicem, tum etiam cum cæteris juris libris. Vt autem in his duabus citandis atque allegandis vitaretur confuſio, prolixiorem illam tralationem vocaverunt Authenticum, quaſi dicerent verum & nullo modo detruncatum Iuſtinianearum novellarum exemplum: breviorem enim hanc Iuliani epitomen ſimplici nomine nuncupaverunt novellas, utraque etiam tralatio conſtitutiones ſingulas habuit propriis capitibus diſtinctas, ita ut breve ſingulorum capitum argumentum literis miniatis deſcriptum eſſet: quod nos in hac editione perpetuo obſervari curavimus & quæ ex manuſcriptis libris interdum reſtituere non potuimus, proprio ingenio confingere conati ſumus. Conſtat enim id a Iuſtiniano factum & obſervatum fuiſſe, cum & ipſe numerum capitum ſæpe exprimat. Cur autem multæ deperierint, in cauſa hæc ſunt. Erant inter has leges permultæ conſtitutiones ἰδικαὶ & locales, quarum nullus fere uſus eſſe viſus eſt illis præſertim Longobardis plus æquo Muſas & humaniores literas abhorrentibus, nilque quod non πρὸς ἄλφιτα conduceret, magnifacientibus: cujuſmodi erant, de privil. archiep. Iuſtin. primæ. Ut Eccleſia ſanctæ reſurrectionis, &c. de Armeniis, de præſide Piſidiæ, Lycaoniæ, Thraciæ, Iſauriæ. *Et hujuſmodi prope innumeræ, quæ quia ab interpretibus in ſchola non legebantur, deſierunt paulatim deſcribi, ut aliquæ omnino perierint: A diligentioribus tamen librariis ad calcem libri deſcribebantur, quemadmodum ex meis aliquot exemplaribus deprehendi, a quibuſdam etiam ad antiquitatis memoriam aſſervabantur. Nam Iac. de Belloviſu, qui commentarios ad novellas ſcripſit, teſtatur, ſe eas omnes extravagantes novellas (ſic enim appellat) ad finem lecturæ ſuæ adſcribi juſſiſſe ſæpeque idcirco perquiſivi lecturam iſtiuſmodi manuſcriptam, ut verumne ſit, quod ſcripſit, experirer. Nam impreſſis ejus commentariis deſunt. Porro ſciendum eſt, nullis titulis, nullaque arte, ſed prout quæque conſtitutio facta eſt, ita omnes temere & fortuito in hanc congregationem congeſtas eſſe, ſola temporum (ut mihi quidem videtur) ratione habita. Vulgata autem in novem collationes diviſio, a nobis retenta eſt, quia ſicut nova eſt, & non multum ante Gratiani tempora excogitata, ita ad memoriam & allegandi promptitudinem apprime utilis. Quas autem ille Iacobus extravagantes appellabat, omnes partim ex Haloandro, partim ex Scrimgero, partim ex Iuliano manuſcripto, partim etiam ex meis manuſcriptis in Decimam * collationem coacervavi, illaſque tantum tranſtuli, quæ nec ab Hal. nec ab ullo, quod ſcirem, aut quem haberem, Interprete tralatæ fuerant. Quod ad editionum varietatem attinet; illud diligens librorum inſpector facile animadvertet, ex Græco exemplari longe fideliori & integriori vulgarem hanc tralationem prodiiſſe, quam aut Haloandrinam (quæ a quodam privato homine propria autoritate contaminata eſt) aut Scrimgerianam, quæ ſuas lacunas habet & nullam Latinarum continet. Sane ut Haloandrinam editionem elegantiorem eſſe non inficior; ita & hanc plerumque fideliorem in pleriſque locis adnotavi, nam dum vitat barbariem, incidit plerumque in pravam affectationem. In Novella* 96. cap. 11. *ad criminalem accuſationem refert, quod ad civiles cauſas pertinet, dum vitat vulgarem tralationem,* ἐν αἰτίαις ἐποιήσατο, *in conventione fecit. Cætera illius tralationis vitia invidioſe nolo contra viri benemeriti exiſtimationem congerere, malimque ob ſummos ejus, pro communi Studiorum utilitate, labores & conatus gratias agere. Melius tamen (ut opinor) publicis ſtudiis eſſet conſultum, quando propter gloſſarum uſum, quæ prima capitum ſeu paragraphorum verba ſemper uſurpant, vulgata editione carere non poſſumus, ſi in illius tralationis vitiis perpurgandis, quamvis permulta ſint, elaboraſſet.*

* Decima Contii collatio continet Nov. 11. 13. 21. 24. & multas alias, quæ hic ſuis quæquæ locis inſertæ ſunt.

IN NOMINE

IN NOMINE DOMINI DEI NOSTRI JESU CHRISTI.

INCIPIT

LIBER[1] CONSTITUTIONUM NOVELLARUM[2] D. JUSTINIANI

SACRATISSIMI PRINCIPIS, PERPETUI AUGUSTI.

COLLATIO PRIMA[3].

TIT.[4] I.

DE[5] HEREDIBUS[6] ET FALCIDIA[7].

NOVELLA[8] CONSTIT. PRIMA.

Imperator Juſtinianus Auguſtus, Joanni glorioſiſſimo ſacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconſule & patricio.

PRÆFATIO.

OCcupatis nobis circa totius Reipublicæ curas, & parvum[9] nihil eligentibus cogitare, ſed quatenus Perſæ quidem conquieſcant, Vandali[10] vero cum Mauris obediant, & Carchedonii[11] antiquam recipientes habeant libertatem, Tzani[12] autem nunc primum ſub Romanorum facti republica, inter ſubjectos habeantur: (quod nondum hactenus, niſi ſub imperio noſtro dedit Romanis Deus) incurrunt etiam propriæ ſollicitudines a noſtris ſubjectis ſemper nuntiatæ, quarum quidem ſingulis damus competentem formam. Quæcunque vero frequenti quidem potiuntur[13] per partes auxilio, poſſibilia tamen ſunt ſcripta lege, ut communem omnibus præſtent (in quibus opus habent) utilitatem: hæc oportere putavimus & lege ſancire, & tradere ſubjectis per ſe juvantia, & non ſemper juſſione Imperatorum egentia. §. 1. Semper igitur nobis importuni ſunt, alii quidem nos pro legatis[14] relictis, non tamen præbitis, adeuntes: alii vero pro libertatibus; alii ob aliud quiddam: quod tranſmittentes quidem hereditates, dari quibuſdam aut fieri conſtituerunt: indevote[15] autem & res adeunt, & eas percipiunt: & quod eſt juſſum, non faciunt: cum itaque etiam a veteribus legislatoribus dictum ſit, competentes[16] deficientium diſpoſitiones, quæcumque non repugnant legibus, omnibus modis impleri. † Sed quoniam ita poſitas leges jam plerumque neglectas invenimus: reparare eas judicavimus oportere: & tam viventibus præbere ex eis cautelam, quam morientibus hinc exhibere honorem. §. 2. Primum itaque illud eſt cogitandum, quia teſtantibus aliis[17] quidem neceſſitatem imponit lex diſtribuere quandam partem perſonis quibuſdam tanquam hoc ſecundum ipſam[18] naturam eis debeatur, quale eſt filiis & nepotibus, & patribus[19], atque matribus, interdum vero etiam fratribus, & ſi quam[20] hujuſmodi perſonam, aut in iis qui ex nobis ſunt aut ex quibus nos ſumus, enumeraverunt leges. Aliis autem nulla conſiſtit neceſſitas partem dare quamlibet propriæ ſubſtantiæ: ſed ſua poteſtas eis largitur, ad quoſcunque teſtator voluerit, proferenda.

CAP. I.

Si heres legata ſolvere noluerit.

HIs igitur[21] a nobis præordinatis, ſancimus eos qui ab aliquibus ſcripti ſunt heredes, aut meruerunt fideicommiſſa, per univerſitatem forſan, aut per ſpeciem, aut legatum, neceſſitatem habere, quæcunque teſtator & honorans eos, diſpoſuerit, omni modo ea complere[22], ſi quod præcipitur, legitimum ſit[23], aut ſi non illud aliqua lex prohibeat[24], vel ſi non fiat ab eo qui honoratus eſt, tamen ratum[25] eſſe expreſſe jam demonſtrat. §. 1. Si quis autem non implens quod diſpoſitum eſt, ſed[26] dum competat ei qui honoratus eſt, quod relictum eſt, etiam ex decreto judicis admonitus, annum[27] totum protraxerit, non agens hoc quod præceptum eſt, ſi quidem aliquis illorum fuerit, qui neceſſario ex lege præcipiunt[28], in plus autem, quam quod lex ei dare vult, ſcriptus eſt heres: tantum accipiat ſolum, quantum lex ei dare ſecundum quartam ab inteſtato partem concedit: aliud[29] vero totum auferri. Et ſi quidem etiam alii quidam ſcripti ſunt heredes, accreſcere[30] illis ſecundum[31] partem inſtitutionis quæ unicuique diſtributa eſt. Si vero nullus alter ſit heres: aut ſint quidem ſcripti quidam, non autem adeant hereditatem: tunc quod aufertur, adjiciatur aliis rebus: & licentia præbeatur & legatariis, & fideicommiſſariis, & ſervis libertate honoratis, adire, & hæc acquirere: ita ut omnibus modis quod præceptum eſt, [per teſtantem] impleatur: cautione[32] videlicet prius ab eis facta, ſecundum quod perſonarum vel rerum receperit modus: *quia*[33] *res accipientes, agent in eis quæ recte voluerunt teſtatores.* † Si vero nullus horum, de quibus teſtamento memoria facta eſt, voluerit adire: (hoc eſt[34], coheres, aut legatarius, aut fideicommiſſarius, aut ſervus libertate honoratus:) tunc ad alios, quos lex ab inteſtato vocat, poſt eum quidem qui ſcriptus eſt, & legitima per hanc legem parte excluſus, deferri res: & ſimiliter præbentes cautionem, *quia complent quæ teſtamento continentur.* † Inordinatum vero nihil neque confuſum, nec in his fieri volumus: ſed primus ſecundum[35] ordinem vocatus, poſt eum qui jam excluſus eſt a lege noſtra, ita vocetur prior: deinde qui poſt illum eſt: ita de cætero, donec ultimus relictus locum faciat etiam alicui exterius venientium, & adire, & quæ relicta ſunt implere: poſt[36] quos etiam fiſcum ſi voluerit, ponimus: Etenim in legatariis & fideicommiſſariis hunc eſſe volumus ordinem, ut detur licentia aditionis priori per[37] univerſitatem fideicommiſſario: aut, multis exiſtentibus, majorem partem habenti: quoniam & in ſimilitudinem[38] heredis conſiſtit, & maxime apud nos, qui Trebelliano ſoli dogmati dedimus in talibus fideicommiſſis locum, Pegaſiani circuitiones[39] odio habentes, & expellentes. Si vero aut non fuerit quiſpiam per univerſitatem honoratus: aut fuerit ſed noluerit agere quod juſſum eſt: ad eos qui majoribus propriis legatis aut fideicommiſſis honorati ſunt, hujuſmodi venire fiduciam: ſic quoque ſervis dari tempus qui libertate honorati ſunt, & adire, & liberis cautum eſſe, & res percipere, & complere quæ juſſa ſunt, cum prædicta dudum cautione. Si vero nullus fuerit legatariorum vel fideicommiſſariorum per univerſitatem aut per ſpeciem majori parte aut in legato, aut in fideicommiſſo honoratus,

1 Hæ Juſtiniani Novellæ conſtitutiones Græco ſermone ſunt editæ: earumque præcipuæ editiones duæ. Una Haloandri: Scrimgeri altera. Quæ nunc ſequitur Latina interpretatio, veteris eſt ac incerti autoris. Cujacius tamen 8. *obſ. ult.* hominem Græcum fuiſſe exiſtimat, & quidem eruditum. Molinæus *quæſt.* 1. *de uſuris, n.* 67. Latiniſmi imperitum appellat. Equidem animadverti unam etiam & eandem conſtitutionem multoties ſibi diſſimilem: ut jam veteris editionis varios interpretes fuiſſe putem. Extant præter veterem interpretationem aliæ non ita pridem editæ. Prior eſt Haloandri, altera Henrici Agylæi, cui tamen ſatis fuit lacunas Haloandrinæ editionis ex Scrimgeriana ſupplere.

2 *Novellæ* νεαραὶ διατάξεις. Non ita dicuntur, quod nova & alia a veteribus jura contineant, ut Cedrenus putat: ſed quod μετὰ τὸν κώδικα, id eſt, quod noviſſime promulgatæ ſunt, poſt Codicem Juſtiniani repetitæ prælectionis. Eadem appellatio tributa conſtitutionibus, quæ poſt primas editæ fuerunt. *l.* 34. *C. de inofficioſ. teſtam.* quales etiam dicuntur, quæ multis poſt ſeculis a variis Imperatoribus latæ ſunt. Et extant generis hujus Novellæ Leonis, & aliorum: quarum fit apud Harmenopulum paſſim mentio, ſed & *in fine Synopſeos Baſilicon*, dicuntur etiam *Authentica:* cujus vocis rationem vide apud Alciatum 2. *parerg.* 46. 3 Hic liber Novellarum in 9. collationes diſtributus fuit, non a Græcis, ſed a Latinis interpretibus. Collationum enim Græci Codices nullam mentionem faciunt. 4 Extat in Reginæ Bibliotheca novus & brevis in has Novellas titulorum Index, quem Latinum vide apud Cujacium *tom.* 4. *fol.* 332. *& ſeq.* 5 Vide Julianum Patricium *conſt.* 1. *Epitom.* 6 Qui non obtemperant voluntati defuncti ſcilicet eorumque pœnis. Pertinet etiam hæc Novella ad legatarios, fidejcommiſſarios, mortis cauſa donatarios, quibus adimplere voluntatem defuncti ceſſantibus omne teſtamenti commodum aufertur. 7 Heredibus extraneis, ſcriptis, vel nuncupatis tributa & confirmata, dummodo inventarium faciant: quod olim non exigebatur. 8 Adde Julianum Patricium conſtitutione 1. *Epitomes.* 9 Μικρὸν ὀδὲν, id eſt, neque de re parva cogitationem inſtituentibus. *Haloand.* 10 Dixi ad *l.* 1. *& 2. C. de off. præf. prœt. Afric.* 11 Carthaginenſes. 12 Τζάνοι, de quibus Novella 28. Procopius & Agathias horum meminit. Iidem Ζάννοι qui olim μάκρωνες, ſi credimus Stephano: ſed tamen Macrones, qui & μαχέλονες Arriano: Macricæ Apollonio 1. *Argonaut.* diverſi a Ζάννοις Xenophon. Arrian. Porro Tzani fuerunt gentes Ponticæ.

13 Κατὰ μέρος, Græci dicunt, hoc identidem & ſubinde. 14 Πρεσβεῖα non modo ſunt ea quæ legatis, hoc eſt, iis qui legatione funguntur, dantur, ſed & quæ teſtamento relinquuntur. Cedrenus *in Theodoſio juniore*, διετάξατο λαμβάνειν πρεσβεῖον. 15 Ἀγνωμόνως: ſunt autem ἀγνώμονες contumaces & indevoti. 16 Teſtamenta quæ legibus non repugnant, ſervanda. *Novell.* 22. *c.* 2. *Novell.* 48. *c.* 1. *l. ult. in fin. C. de fideicomm.* 17 Teſtatorum, alii lege coguntur certam hereditatis portionem quibuſdam proximis perſonis relinquere, alii non coguntur. 18 Legitima deſcendentium & aſcendentium, & quorundam collateralium ſecundum naturam debetur, *ut hic.* ex natura §. 2. J. *hic.* neceſſitate legis §. *eod.* debito naturali, *l.* 36. §. 2. *C. de inoff. teſtam.* naturali quadam lege & tacita: de qua re vid. quæ dixi ad *l.* 7. *ff. de bonis damnator.* 19 *l.* 15. *ff. de inoffic. teſtam. l.* 7. *in fin. ff. de vulgari & pupill.* 20 Ut patronum, Julianus *hic.* 21 Vid. in hanc Novell. Gudelin. *de Jure Noviſſ. lib.* 2. *c.* 17. & Rittershuſ. *part.* 6. *c.* 8. Anſ. 22 Voluntas defuncti ab herede implenda: facit *l.* 27. *in fin. ff. de condit. & demonſtr.* 23 Vid. *l.* 27. *ff. de condit. inſtit.* Goth. De pœna eorum qui non adimplent ultimam voluntatem defuncti, vid. Rittershuſ. *part.* 6. *c.* 6. Anſ. 24 Conditioni prohibitæ, heres impune non paret. Hoc tamen verbum in neutra editione legitur. Quod cum ita ſit, veriſimilius eſt hic de legis repræſentatione agi eo ſenſu, in his quæ lex nominatim repræſentat, ceſſationem, aut contumaciam heredi nihil nocere, ut in libertatibus, quæ repræſentantur SC. Rubriano *l. ult. C. ſi mancipium ita fuerit alienatum.* Irn. Cujac. *hic.* 25 Quod jus remittit, id etiam heres omittit impune, puta conditionem jurisjurandi. *l.* 8. *ff. de condit. inſtitut.* viduitatis, lege Julia. *l.* 63. *l.* 74. *ff. de condit. & demonſtr.* divortii, *l.* 5. *Cod. de inſtit & ſubſtit.* quidvis denique in fraudem legis *l.* 27. *in fin. ff. ad l. Falcid.* 26 Sed dum quod juſſus eſt facere recuſat, ἀλλ' ἀρμόσαντα τῷ τετιμημένῳ τοῦ καταλειφθέντος. *Haloand.* ἀλλὰ ἁρμόσαντος &c. Scrimg. ſed dum legatario moram facit, Julian. 27 Qui numerandus eſt ab admonitione & conventione judicis, non ab aditione, poſt condemnationem, menſe quarto, *c.* 4. J. *h. t.* 28 Puta filius, parens, mater, frater. 29 Pœna heredis proximi ceſſantis voluntatem defuncti adimplere. 30 Quod heredi contumaci decreſcit, reliquis non contumacibus adcreſcit. 31 Jus adcreſcendi fit ſecundum partes inſtitutionis. 32 Pro parte hereditaria. *l. un.* §. 8. §. 10. *C. de caduc. tollen.* de qua vid. *l.* 19. *ff. de legat* 3. In perſona tamen fiſci ceſſat hæc ſatisdatio, *l.* 1. §. 18 *ff. ut legat.* 33 Cautionis formulam obſerva. 34 Hoc eſt ſubſtitutus, coheres. 35 Gradus ſuccedentium ex teſtamento. *l.* 24. §. 17. *ff. de fideicomm. libert.* 36 *l. un.* §. 14. *C. de caduc. toll.* 37 Fideicommiſſarii & legatarii univerſales præferuntur ſingularibus. 38 Fideicommiſſarius & legatarius qui majorem partem habent, ſimiles ſunt heredi. *l.* 5. *in fin. ff. quod cum eo*, *l.* 4. *in fin. ff. de bon. libert.* Hinc colligunt, filium, cui univerſale fideicommiſſum relictum ſit, non poſſe dicere teſtamentum nullum. qua de re dicemus *alibi* plenius. 39 Adde §. 7. *Inſt. de fideicomm. libert.*

ſed